

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен **“доктор”** по: област на висше образование 3. *Социални, стопански и правни науки*, професионално направление **3.8 Икономика**, научна специалност: **Икономика и управление** (селско стопанство)

Автор на дисертационния труд: ЕЛКА ВАСИЛЕВА ГЕНОВА, редовен докторант към катедра „Икономика“ при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд: „ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПЕРСПЕКТИВИ ПРЕД РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКИЯ ТУРИЗЪМ В ПЛАНИНСКИТЕ И ПОЛУПЛАНИНСКИТЕ РАЙОНИ“

Рецензент: ПРОФ. Д-Р ВАЛЕНТИНА ЛЮБЕНОВА НИКОЛОВА-АЛЕКСИЕВА, Университет по хранителни технологии - Пловдив, област на висше образование: 3. *Социални, стопански и правни науки*, професионално направление: 3.8 *Икономика*, научна специалност: „Икономика и управление“, определена за член на научното жури със заповед РД 16-738/ 08.06.2026 г. от Ректора на АУ.

1. Кратко представяне на кандидата.

Елка Василева Генова е специалист с утвърден професионален и научно-изследователски опит в областта на микробиологията, биотехнологиите, аграрната икономика и туризма. Професионалната ѝ кариера започва през 1998 г. в Института по микробиология при Българската академия на науките, където в продължение на повече от две десетилетия изпълнява широк спектър от административни, лабораторни и проектни дейности. В тази роля тя участва в администрирането на научни проекти, оформянето на публикации и отчети, поддържането на лабораторна документация, както и в организирането на национални и международни научни форуми.

Професионалният ѝ опит включва и дейност като специалист „Туристически дейности“ в Община Брезово, където работи по популяризиране на туристически ресурси, подготовка на беседи, дигитална реклама и организиране на културни и туристически събития. От 2023 г. заема длъжността учител по „Технологии и предприемачество“ в ОУ „Душо Хаджидеков“ – Пловдив, като реализира учебния процес, прилага интерактивни методи на обучение и участва в училищни инициативи и проекти.

Паралелно с работата си в БАН, Елка Генова развива академични компетенции в областта на **аграрния туризъм, управлението на туризма и аграрната икономика**, като завършва последователно бакалавърска и две магистърски програми в Аграрния университет – Пловдив.

Елка Генова е зачислена като редовен докторант към катедра „Икономика“ с научен ръководител **проф. д-р Иван Пенев**. Нейните научни интереси са свързани с развитието на селския туризъм, устойчивите аграрни системи, регионалното планиране и европейските програми за развитие на селските райони. Има публикувани научни статии, участия в конференции и принос в изследователски проекти по национални научни програми.

Елка Генова е отличена с редица награди, сред които „Отличник на випуска“ (2018, 2020), стипендия от Фондация „Св. св. Константин и Елена“ и призови места в академични конкурси. Автор е на самостоятелна художествена изложба. Притежава широк спектър от компетенции – **научни, организационни, комуникационни и творчески, които я характеризират като професионалист с висока ангажираност и доказан принос в различни сфери.**

2. Актуалност на проблема.

Актуалността на изследвания проблем се обуславя от засилващите се процеси на социално-икономическа трансформация в селските райони, както и от необходимостта от устойчиви модели за развитие на местните общности. В контекста на европейските политики за регионално развитие и прилагането на мерките по Програмата за развитие на селските райони, селският туризъм се утвърждава като ключов инструмент за стимулиране на местната икономика, опазване на природното и културното наследство и създаване на нови форми на заетост.

През последното десетилетие се наблюдава значително нарастване на интереса към **алтернативните туристически форми, включително аграрен, екотуризъм и винен туризъм**, което поставя нови изисквания към планирането, управлението и оценката на туристическите ресурси в селските райони. Това налага задълбочени научни изследвания, насочени към профила на потребителите, ефективността на инвестиционните проекти, възможностите за интегриране на местните ресурси и разработването на устойчиви модели за развитие.

Актуалността на проблема се засилва и от необходимостта за адаптиране на селските общности към демографските предизвикателства, икономическите дисбаланси и променящите се потребителски нагласи. В **този контекст научното изследване придобива особена значимост**, тъй като предоставя **аналитични инструменти и емпирични данни**, които подпомагат формулирането на ефективни политики, стратегии и практики за развитие на селския туризъм.

Темата на дисертация е сполучливо избрана, изследването е изключително актуално и поради своята практическа насоченост – резултатите могат да бъдат използвани от местни администрации, туристически организации, предприемачи и академични институции при разработването на проекти, туристически продукти и регионални стратегии. **То допринася за разширяване на научното знание** в областта на устойчивото развитие, регионалното планиране и управлението на туристическите дейности, като същевременно предлага приложими решения за реални проблеми в селските райони.

3. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Във въведението на дисертационния труд са формулирани **основната цел** и **седем логически обвързани задачи** за нейното постигане. **Целта** на дисертацията е «да се анализират условията и факторите, които влияят върху развитието на селския туризъм в планинските и полупланинските райони на България, като се изследват взаимовръзките между ресурсния потенциал, местната общност, туристическия бизнес, посетителите и институционалната среда».

Подходящо са поставени изследователските **задачи**, сред които: анализиране на природните, културните и антропогенните ресурси на изследваната територия, изследване профилът на потребителите на селски туристически услуги, оценка на икономическата ефективност на туристически инициативи и инвестиционни проекти в селските райони и предлагане на стратегически решения.

Обект на изследване са процесите на развитие на селския туризъм в планинските и полупланинските райони на България, разглеждани в контекста на взаимодействието между природните и културно-историческите ресурси, социално-икономическите условия и институционалната среда. **И обектът и предметът на изследване са коректно формулирани.**

Основната **теза** е, «че в малките населени места с наличен природен и културно-исторически потенциал развитието на селския туризъм остава ограничено, поради комплексното взаимодействие на различни фактори, както и неефективното взаимодействие между основните участници в туристическия процес». Тезата е разделена на **шест изследователски подтези**, които представляват основата на проведеното емпирично изследване.

Използвани са разнообразни методи: анализ и синтез, индуктивен и дедуктивен подход, сравнителен анализ, анкетно проучване, полуструктурирани интервюта, наблюдение чрез участие, мултистейкхолдър анализ (multi-stakeholder analysis), казусен (case study) подход, както и графични методи за обработка и представяне на резултатите. Избран е комплексен подход, основан на съчетаването на теоретични, емпирични и сравнителни методи на научното познание.

Методическият инструментариум е подходящо подбран, в съответствие с поставените цел и задачи.

И целта, и задачите са правилно формулирани, като предоставят достатъчно възможности за изводи и препоръки в изследването и заключението. Давам много висока оценка на използваната методология, както и по отношение на издигнатите тези и изпълнението на поставените задачи за постигане целта на дисертацията.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Дисертационният труд е в обем от **263 страници** се състои от **увод**, изложение в **четири глави, заключение, използвана литература** и **осем приложения**.

Използваната литература е достатъчно представителна и съответства на характера на изследването. Тя включва **91 библиографски източника**, сред които публикации на български и чуждестранни автори, стратегически и нормативни документи, доклади на международни организации, статистически, институционални и интернет източници.

Научният труд е **отлично онагледен** и съдържа **51 фигури, 15 таблици и 18 снимки**, които са пряко свързани с изложението и подпомагат възприемането и интерпретацията на представените резултати. Графичният материал е удачно избран, информативен и допринася за по-ясното представяне на извършените анализи и направените изводи.

Първа глава от дисертационния труд представлява теоретичната основа на изследването и изпълнява ключова функция за изграждане на концептуалната рамка, върху която се развива цялостната научна аргументация. В нея авторът извършва систематизиран, задълбочен и критичен преглед на водещи международни и национални научни изследвания, посветени на същността, характеристиките и развитието на селския туризъм, както и на факторите, които определят неговата динамика в планинските и полупланинските райони. Структурата на главата е **ясно дефинирана и логически последователна**. Авторът представя основните теоретични постановки относно същността на селския туризъм, дефинирани са ключови характеристики на селския туризъм, неговата роля за социално-икономическото развитие и специфичните особености на туристическите дейности в селските територии. Направена е прецизна класификация на формите и разновидностите на селския туризъм. Авторът разглежда факторите, влияещи върху развитието на селския туризъм, като подчертава тяхната взаимовръзка и комплексно въздействие върху туристическата активност. Главата създава необходимата аналитична основа за последващия регионален анализ. Авторът аргументира значението на интегрирания управленски подход за устойчивото развитие на туристическите райони. Акцентът е поставен върху сътрудничеството между заинтересованите страни, доверието, местните инициативи и общностните мрежи, които имат съществено значение за жизнеспособността на туристическите дестинации. Анализирани са теоретични модели за развитие на туристическите дестинации, включително етапни модели, концепции за жизнения цикъл на туристическите райони и интегрирани подходи към управлението. Представянето на тези модели **обогаत्याва теоретичната рамка и осигурява методологична основа за емпиричния анализ**.

Главата завършва с **обобщаващи изводи**, които синтезират основните теоретични постановки и ясно очертават връзката между теоретичната основа и последващите методологични и емпирични части на дисертацията.

Втора глава от дисертационния труд е структурирана в три основни раздела: *методологическа рамка, изследователски дизайн и организация на емпиричното изследване*. В първия раздел авторът коректно дефинира теоретичните основи на изследването и очертава концептуалните подходи, които го насочват. Отлично впечатление прави интегрирането на съвременни научни постановки, свързани със селския туризъм, социалния капитал и управлението на туристическите дестинации. Втори раздел представя изследователския дизайн и формулира изследователските тези. Тук се наблюдава добра логическа връзка между теоретичната рамка и емпиричните цели. Шестте работни тези са ясно формулирани и обхващат ключови аспекти на туристическото развитие – социален капитал, маркетинг, институционална координация, инфраструктура и демография. Третия раздел представя методите и организацията на емпиричното изследване. Авторът използва комбиниран методологичен подход, включващ количествени и качествени методи – анкетно проучване, полуструктурирани интервюта, наблюдение чрез участие,

мултистейкхолдър анализ и case study подход. Този избор е адекватен за изследване на комплексни социално-икономически процеси в малки населени места. Особено силна страна е включването на мултистейкхолдър анализ, който позволява да се изследват взаимодействията между основните участници в туристическата дестинация. Информационната база е разнообразна и включва научни публикации, стратегически документи, статистически данни и теренни наблюдения. Това е силна страна на главата, но част от източниците биха могли да бъдат актуализирани с по-нови емпирични изследвания в областта на селския туризъм и регионалното развитие. Втора глава е добре структурирана и методологично обоснована. Тя, изпълнява своята функция като стабилна **методологична основа за последващия емпиричен анализ.**

Трета глава представлява емпиричната и приложна част на изследването, в която авторът извършва задълбочен анализ на изследвания регион и представя резултатите от проведеното теренно проучване. Главата е *структурирана последователно и логически обосновано, като обединява* регионален анализ, оценка на туристическия потенциал, изследване на туристическата дейност и анализ на взаимодействията между основните участници в туристическата дестинация. Авторът представя характеристика на изследвания регион, като акцентира върху природните, културно-историческите, демографските и социално-икономическите особености на община Брезово. Идентифицирани са природни и антропогенни ресурси, като са класифицирани по вид и значение. Положително впечатление прави систематичният подход към ресурсния анализ, но липсва по-детайлна оценка на степента на тяхната туристическа атрактивност и на реалната им готовност за включване в туристически продукти. Авторът представя обективна картина на настоящото развитие, като подчертава ограничената туристическа активност, ниската степен на използване на наличните ресурси и липсата на устойчиви туристически продукти. Разглеждат се основните участници в туристическата дестинация и взаимодействията между тях. Авторът използва мултистейкхолдър подход, чрез който идентифицира ролите, интересите и степента на влияние на местната власт, туристическия бизнес, културните институции, местната общност и посетителите. Анализът е добре структуриран и показва ясно изразени проблеми в координацията и комуникацията между участниците. Представени са основните слабости в маркетинговата активност, включително недостатъчна дигитална реклама, липса на брандинг и ограничено участие в туристически мрежи. Авторът обективно отчита ролята на община Брезово в развитието на туристическата дестинация предприетите инициативи, но също така подчертава липсата на стратегическа визия, ограничените ресурси и недостатъчната институционална подкрепа. Този раздел е важен, тъй като ясно показва връзката между институционалната среда и реалното развитие на туризма. Трета глава завършва с изводи и обобщения, които синтезират резултатите от емпиричното изследване и **подготвят основата за формулирането на препоръки** в заключителната част на дисертацията.

Четвърта глава, представена под формата на „Изводи и препоръки“, изпълнява ролята на заключителен аналитичен раздел, в който авторът синтезира резултатите от теоретичния и емпиричния анализ и формулира практически насоки за развитие на селския туризъм в планинските и полупланинските райони. В четвърта глава се демонстрира *способността на автора да обобщава комплексна*

информация, да извежда закономерности и да предлага приложими решения, основани на научни доказателства.

Четирите глави са равномерно балансирани и логически обвързани. *Заклучението* на дисертационния труд обобщава изводите и констатациите за резултатите от проведеното изследване. Те дават основание да се установи, че основната цел и задачите са постигнати, подтезите са потвърдени, а тезата доказана.

Структурата на дисертационното изследване е **адекватно построена** и съответства на поставената цел и задачи. Трудът съдържа конкретни резултати и емпирични доказателства, които обективно отразяват реалните постижения на проведеното научно изследване.

Считам, че резултатите от дисертационното изследване са с висока степен на практическа приложимост, затова препоръчвам проектно-ориентирания подход за продължаващо развитие на темата.

5. Приноси на дисертационния труд.

Приносите могат да бъдат разделени на научни и научно-приложни. *Приемам приносите като реални, достоверни и доказани в хода на дисертационното изследване.*

Научни приноси

- Представена е авторска концепция за развитие на туристическа дестинация в селски район, която интегрира ресурсния потенциал, заинтересованите страни, управлението на дестинацията, маркетинговата дейност и социалния капитал в единна аналитична система.
- Идентифицирани са управляеми фактори на местно равнище – партньорства, социален капитал, местна общност и координация между заинтересованите страни – които могат да бъдат използвани като инструмент за активизиране развитието на селския туризъм.
- Систематизирани са основните фактори, влияещи върху развитието на селския туризъм в малките населени места, като е изведена ролята на институционалната среда, социалния капитал и взаимодействието между заинтересованите страни за ефективното използване на туристическия потенциал.
- Анализирано е развитието на селския туризъм на местно равнище, чрез прилагане на комплексния подход.

Научно-приложни приноси

- Синтезирани са основните фактори, зависимости и ограничения, определящи развитието на селския туризъм в община Брезово, въз основа на комплексно емпирично изследване.
- Формулирани са практически насоки за подобряване на управлението, координацията и маркетинговата дейност на туристически дестинации в селски райони, приложими и в други общини със сходни характеристики.

- Потвърдена е практическата приложимост на разработената концепция чрез реализирани инициативи за популяризиране на местното културно наследство, развитие на събитийния туризъм, активизиране на местната общност и повишаване разпознаваемостта на туристическия потенциал на община Брезово.

Приносните постижения считам за лично дело на докторантката. Изводите и предложенията в дисертационния труд представят Елка Генова като **ерудитан изследовател с отлична теоретична подготовка, с възможности** за творчески обобщения и формулиране на решения за практиката.

6. Критични бележки и въпроси.

- **Основно мнение:** качествена дисертация, отлично онагледена, ясно очертани приноси с потенциал за развитие.
- **Критични бележки:** нямам съществени критични бележки към дисертационното изследване.
- **Препоръки:**
 - Предвид актуалността и значимостта на научното изследване, препоръчвам на докторантката в бъдеще да го доразвие в монографичен труд и да публикува резултатите в световните база данни Scopus и WoS.
 - Препоръчвам в бъдеща публикационна дейност:
 - тъй като част от препоръките в дисертационния труд са формулирани на стратегическо ниво, могат да бъдат допълнени с по-конкретни оперативни механизми за реализация, включително индикатори за мониторинг, времеви рамки и оценка на необходимите ресурси.
 - да се включат сравнителни примери от други успешно развиващи се туристически дестинации, което би засилило аргументацията и приложимостта на предложените мерки.
 - Препоръчвам на база на дисертацията да бъдат разработени: **модел за оценка на туристическия потенциал; методика за анализ на социалния капитал и инструментариум за оценка на взаимодействието между заинтересованите страни.** Публикуването на такива модели повишава научния принос и цитируемостта.
- **Въпрос 1:** Кои природни и културни ресурси на община Брезово имат най-висок потенциал за развитие на туристически продукти?
- **Въпрос 2:** Какви са основните бариери пред институционалната координация в изследвания регион?

7. Публикувани статии и цитирания.

Представени са общо **2 публикации на български език**, в съавторство,

посветени на дисертационния труд. Те са отпечатани в рецензираното издание „Научни трудове“ на Аграрен университет – Пловдив и са станали достояние на научната общност в международен мащаб.

Приемам публикациите като **пряко съотнесими** към дисертационното изследване. В тях са обобщени и публикувани съществени проблеми и резултати от изследванията, свързани с развитието на селския туризъм.

Представеният автореферат е в обем от 45 страници и отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от докторантката, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на **ЕЛКА ВАСИЛЕВА ГЕНОВА** образователната и научна степен „**доктор**“ по научната специалност: „Икономика и управление (селско стопанство)“ в професионално направление 3.8. Икономика.

Дата: 15.07.26 г
гр. Пловдив

Подписите в този документ са
заличени
във връзка с чл.4, т.1 от Регламент
(ЕС) 2016/679
(Общ Регламент относно защитата на
данни).